

Sergiu BOGDAN
Doris Alina ȘERBAN

Drept penal
Partea specială

Infrațiuni
contra persoanei
și contra înfăptuirii justiției

SERGIU BOGDAN
DORIS ALINA ȘERBAN

DREPT PENAL

PARTEA SPECIALĂ

Infrațiuni
contra persoanei
și contra
înfăptuirii justiției

Ediția a IV-a, revăzută și adăugită

UJ

UNIVERSUL
JURIDIC

CUVÂNT-ÎNAINTE

Am apreciat că o a patra ediție a acestei lucrări este necesară în condițiile modificărilor legislative intervenite (mai ales în ceea ce privește infracțiunile contra libertății sexuale), a clarificărilor suplimentare aduse de instanța supremă prin procedura dezlegării unor chestiuni de drept sau prin diverse recursuri în interesul legii, dar și a unei bogate jurisprudențe formate cu privire la incriminările care ridicau/ridică diverse controverse de tipicitate (mai mult sau mai puțin tranșate chiar și în prezent). Totodată, prin această nouă ediție ne-am propus și o completare a lucrării în ceea ce privește exemplele practice sau modul în care noțiunile cu care actualul Cod penal operează au fost asimilate sau „primite” în practica judiciară.

Lucrarea corespunde și tematicii la disciplina Drept penal. Partea specială stabilită de Institutul Național al Magistraturii sau de Uniunea Națională a Barourilor din România pentru examenele organizate pentru admiterea ori promovarea în magistratură sau de intrare în profesie.

Această tematică acoperă și realitatea practică, în prezenta lucrare fiind analizate infracțiunile care se regăsesc în proporție covârșitoare în practica judiciară sau în subiectele de la orice examen care are ca tematică partea specială a dreptului penal (omor, viol, șantaj etc.).

În prezenta lucrare am încercat să surprindem și principalele tendințe jurisprudențiale și doctrinare. Ca un element de noutate, am încercat să oferim cititorului cât mai multe exemple jurisprudențiale de actualitate, care să releve orientarea jurisprudenței în problemele controversate privind aplicarea normelor de incriminare. Totodată, acolo unde s-a putut, am încercat să realizăm conexiuni sau paralele cu norme de incriminare similare din dreptul comparat, încercând să oferim și repere „internaționale” pentru identificarea unor răspunsuri pertinente la controversele ridicate de anumite texte de incriminare.

Analiza fiecărei infracțiuni pornește de la rațiunea incriminării și valoarea socială protejată, rațiunea incriminării fiind, din punctul nostru de vedere, esențială pentru o interpretare logică și rațională a textului de incriminare.

Prin toate acestea, am încercat să oferim o abordare care să fie utilă cititorului, nu doar pentru că ea răspunde expres la o problemă existentă raportat la interpretarea unui text de incriminare anume, ci și pentru că oferă cititorului repere care să-i permită lui însuși să găsească soluția cu privire la o problemă de interpretare sau de aplicare a unei norme de incriminare.

Sperăm ca prin această lucrare să venim în sprijinul studenților și practicienilor interesați să parcurgă principalele elemente ale infracțiunilor contra persoanei și ale celor care împiedică îndeplinirea justiției.

Lectură plăcută și utilă!

Cluj-Napoca
31 octombrie 2024

Autorii

CAPITOLUL I

NOȚIUNI GENERALE

Noțiunea de „drept penal, partea specială”

Dreptul penal – partea specială studiază acea categorie de norme care determină faptele ce constituie infracțiune, reglementează conținutul specific al infracțiunilor și stabilesc pedepsele aplicabile în cazul săvârșirii lor.

Dreptul penal – partea specială cuprinde:

- Partea specială a Codului penal (art. 188-445 C. pen.);
- toate textele de incriminare cuprinse în legislația penală specială (de exemplu, Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri) sau în legislația extrapenală (de exemplu, Codul silvic).

Corelația dintre partea generală și partea specială a dreptului penal

Regulile dreptului penal – partea generală se aplică, în principiu, tuturor infracțiunilor din Partea specială a Codului penal și celor din legile penale speciale.

Ca asemănare, se poate afirma că ambele categorii de norme servesc la definirea infracțiunii, a condițiilor răspunderii penale ori a sistemului sancționator și au ca finalitate lupta împotriva fenomenului criminalității.

Deosebiri sunt:

a) Din perspectiva **obiectului specific**, normele din partea generală definesc infracțiunea la nivel de concept, stabilesc condițiile răspunderii penale și limitele generale de sancționare în cazul angajării răspunderii penale. În schimb, normele din partea specială reglementează infracțiunile în particular, în tipicitatea lor (definiția omorului, violului etc.), precum și pedeapsa aplicabilă acelor fapte (de exemplu, închisoare între 5 și 10 ani pentru viol în forma de bază).

b) Din perspectiva **structurii normelor**, normele din partea generală cuprind principii generale de răspundere penală și analiza elementelor de tipicitate ale unei infracțiuni la nivel conceptual (definiția intenției, a culpei, a legitimei apărări), pe când normele din partea specială sunt norme tipice de incriminare, care stabilesc conținutul specific al fiecărei infracțiuni și pedeapsa abstractă aplicabilă. Din punct de vedere structural, norma de incriminare se caracterizează prin dispoziția de incriminare și sancțiunea aplicabilă.

c) Din punctul de vedere al **dinamismului lor**, normele din parte generală sunt mai stabile și mai puțin dinamice, pentru că sunt expresia unor concepte abstracte, generice. Dimpotrivă, normele din partea specială trebuie să se

adapteze imediat evoluției relațiilor sociale, fie prin dezincriminarea unor fapte (homosexualitatea, ofensa adusă autorității, adulterul, seducția etc.), fie prin incriminarea unor fapte (manipularea genotipului uman, infracțiunile informatice etc.) sau modificarea sancțiunii aplicabile faptelor (de exemplu, sancționarea furtului simplu cu pedeapsa închisorii cuprinsă între 6 luni și 3 ani sau amendă).

d) Din perspectiva **vechimii lor istorice**, normele din parte specială sunt cele mai vechi, fiind primele forme de manifestare a dreptului penal. Normele din partea generală au apărut ulterior, când gândirea penală a ajuns să elaboreze concepte abstracte ale noțiunilor fundamentale de drept penal (noțiunile de răspundere penală, vinovăție etc.).

Calificarea sau încadrarea juridică

Încadrarea juridică constă în aplicarea normei penale care definește conținutul specific al unei infracțiuni la cazul sau faptul concret, fiind o operațiune de concretizare a legii sau de introducere a faptei în tiparul legii.

Factorii care concură la o calificare juridică exactă sunt:

- **stabilirea exactă a stării de fapt**. Acest lucru se realizează în practică prin intermediul probațiunii administrate pe parcursul derulării procesului penal;

- **cunoașterea riguroasă a textelor de incriminare și a normelor de drept penal, partea generală și partea specială**. Aceasta este o premisă generală și o condiție esențială pentru încadrarea juridică a faptei. În lipsa cunoașterii legislației specifice, pentru un jurist, este imposibil a face o încadrare juridică corectă;

- **aptitudinea de a identifica în starea de fapt împrejurările care corespund conținutului legal al unei infracțiuni**. Acesta este scopul studiului dreptului penal, partea specială, respectiv dobândirea aptitudinilor teoretice și practice pentru a putea identifica existența sau inexistența unui conținut infracțional într-o stare de fapt concretă.

Consecințele unei încadrări juridice greșite sunt:

- fapta este calificată ca fiind infracțiune, deși în realitate nu are acest caracter;

- fapta este considerată ca fiind o anumită infracțiune, deși în realitate este o altă infracțiune;

- fapta nu este considerată infracțiune, deși în realitate corespunde tipicității unei infracțiuni.

Clasificarea infracțiunilor

Clasificarea infracțiunilor este făcută de legiuitorul român în funcție de obiectul juridic al infracțiunii. Partea specială a Codului penal conține titluri, capitole și articole. Astfel, în Partea specială a Codului penal există treisprezece titluri, unele având capitole. Elementul esențial al Părții speciale îl reprezintă însă articolul, căruia, în principiu, îi corespunde o infracțiune (excepția de la această regulă o constituie cazul infracțiunilor cu conținuturi alternative în care un articol din Codul penal cuprinde două sau mai multe infracțiuni distincte, „legate” la nivel formal prin aceeași denumire marginală).

Problematika pluralității de subiecți pasivi în cazul infracțiunilor contra persoanei

Am ales să abordăm subiectul în acest punct introductiv, având în vedere că poziția noastră va produce efecte asupra tuturor infracțiunilor contra persoanei.

Așa cum se știe, deși, în forma sa inițială, definiția legală a infracțiunii continuate din actualul Cod penal prevedea în mod explicit drept condiție unitatea subiectului pasiv (mai exact, toate actele materiale trebuiau să fie comise împotriva aceleiași persoane), consecința fiind aceea că pluralitatea de acte materiale ale aceleiași infracțiuni contra persoanei, comise însă împotriva unor subiecți pasivi diferiți, determina în mod cert reținerea unei pluralități de infracțiuni aflate în concurs, prin Decizia Curții Constituționale nr. 368/2017¹ această prevedere a fost declarată neconstituțională².

¹ Par. 29 din Decizia CCR nr. 368/2017: „Așadar, ca urmare a constatării neconstituționalității sintagmei «și împotriva aceluiași subiect pasiv» din cuprinsul dispozițiilor art. 35 alin. (1) din Codul penal, unitatea subiectului pasiv încetează să mai fie o condiție esențială a infracțiunii continuate și redevine un simplu criteriu de stabilire a unității rezoluției infracționale, lăsat la aprecierea organelor judiciare”.

Principala motivație a acestei schimbări de optică a fost aceea că ea putea conduce la pedepse „girafă”, mai ales în cazul infracțiunilor contra patrimoniului (prin aplicarea regulilor actuale în materia concursului de infracțiuni), așa cum acestea au fost plastic caracterizate în doctrină (a se vedea V. Cioclei, *Pedeapsa Girafă*, în Revista de Note și Studii Juridice – www.juridice.ro).

Așadar, cu riscul de a face un proces de intenție Curții Constituționale, credem că Decizia nr. 368/2017 a fost generată, în principal, de obligativitatea aplicării unui spor în cazul reținerii unui concurs de infracțiuni (venind ca un remediu pentru această situație) și mai puțin de argumente teoretice sau conceptuale privind posibilitatea reținerii unei unități de infracțiune în cazul comiterii unor fapte împotriva mai multor subiecți pasivi.

² Publicată în M. Of. nr. 566 din 17 iulie 2017.